

ЛИШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА КРОЗ ДОМАЋЕ ПРОПИСЕ И ПРАКСУ ВКС И ЕСЈП

Љуба Слијепчевић, руководилац Регионалног центра Правосудне академије у Новом Саду

Увод

Породични закон, с обзиром на то да уређује деликатне личне, породичне и имовинске односе сложеног дејства и дуготрајних последица, у многим случајевима инклинира ка судском решавању тих односа. У том циљу Породични закон именује бројне тужбе, као што су: тужба за развод брака, чл. 210/1, 219 тужба за утврђење постојања или непостојања брака, члан 211 тужба за поништај ништавног брака, члан 212 тужба за поништај рушљивог брака због малолетства, члан 215 тужба за поништај рушљивог брака због принуде и заблуде, члан 216 тужба за поништај рушљивог брака због неспособности за расуђивање, члан 217 тужба у спору ради утврђивања и оспоравања материнства или очинства, члан 248 тужба ради оспоравања материнства, члан 250 тужба ради утврђивања очинства, члан 251 тужба ради оспоравања очинства, члан 252 тужба ради поништења признања очинства, члан 253 тужба за заштиту права детета, члан 263 тужба за вршење, односно лишење родитељског права, члан 264 тужба за поништење усвојења, члан 275 тужба за издржавање, чл. 278, 279 тужба за одређивање мере заштите од насиља у породици, члан 284/2 тужба за престанак мере заштите од насиља у породици, члан 284/3 тужбе због повреде права на лично име, члан 355

Породични закон уређује посебне парничне поступке у којима се решавају спорни односи из области породичних односа, међу којима је поступак за лишење родитељског права.

Породични закон предвиђа две врсте лишавања родитељског права: потпуно и делимично. Новина у Породичном закону је што родитељ који несавесно врши права и дужности из сдржине родитељског права, може бити делимично лишен тог права.

Док се код потпуног лишења родитељ лишава свих права, осим дужности издржавања, код делимичног лишења лишава се појединог права.

Процесноправним нормама поред материјалноправних норми у области породичних односа, за лишење родитељског права води се посебан парнични поступак, а не као посебан ванпарнични поступак, какву је природу имао према ранијим прописима. Лишење родитељских права по природи ствари је спорна ствар, за чије је решавање парница адекватан метод.

Поступак за лишење родитељског права заснован је на процесним начелима која обезбеђују пружање законите, ефикасне и економичне правне заштите и омогућавају посебну заштиту најбољег интереса детета и његових материјалних и процесних права.

За меру лишења родитељског права у већем степену су одређени законски основи, односно услови за њено изрицање. Наиме, конкретније су одређени критеријуми на којима би се заснивала пресуда о лишењу родитељског права.

ЛИШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА - Поступак лишења родитељског права

Лишење родитељског права јесте правно средство којим несавесни родитељи бивају лишени неког, или свих права и обавеза које имају према детету, а регулисан је одредбама 81- 82 Закона. Породични закон је задржао термин "родитељско право" са намером да се и тиме потврди право детета да се управо родитељи, пре него ико други, имају старати о детету, али је у Закону и посебно предвиђено да је родитељско право изведено из дужности родитеља и да постоји само у мери која је потребна за заштиту личности, права и интереса малолетног детета

(члан 67). Независно од околности, они не могу бити лишени обавезе издржавања детета. Одредба чл 87 ПЗ регулише да се правноснажна судска одлука о лишењу и враћању родитељског права, као и одлука о продужењу и престанку продуженог родитељског права, уписује се у матичну књигу рођених, а уколико дете има непокретности, одлука се уписује и у јавни регистар права на непокретностима.

Лишење родитељског права представља меру заштите детета од несавесног поступања родитеља. У зависности од степена занемаривања родитељских дужности, родитељ може бити лишен родитељског права потпуно или делимично.

Лишење родитељског права је најтежа породичноправна санкција која се може изрећи једном или за оба родитеља, ради заштите права детета.

Породичним законом ("Сл. гласник РС", бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015)) предвиђене су две врсте лишавања родитељског права:

потпуно и

делимично.

Родитељ који злоупотребљава родитељска права или грубо занемарује дужности из садржине родитељског права може бити потпуно лишен родитељског права. То значи да су, по важећем законодавству, законске претпоставке за потпуно лишење родитељског права "злоупотреба права" или "грубо занемаривање дужности из садржине родитељског права". Ове законске претпоставке за потпуно лишење родитељског права подразумевају и најинтензивније облике злостављања.

Породични закон предвиђа да ће родитељ грубо занемаривати дужности из садржине родитељског права ако:

напусти дете,

уопште се не стара о детету са којим живи,

избегава да издржава дете или да одржава личне односе са дететом са којим не живи, односно ако спречава одржавање личних односа детета и родитеља са којим дете не живи,

намерно и неоправдано избегава да створи услове за заједнички живот са дететом које се налази у установи социјалне заштите,

на други начин грубо занемарује дужности из садржине родитељског права

Родитељ злоупотребљава права из садржине родитељског права ако:

физички, сексуално или емоционално злоставља дете, - изабљује дете силећи га на претерани рад, или на рад који угрожава морал, здравље или образовање детета, односно на рад који је забрањен законом,

подстиче дете на вршење кривичних дела,

навикава дете на одавање рђавим склоностима и

на други начин злоупотребљава права из садржине родитељског права

Материјални основи за потпуно лишење родитељског права који одређују противправно понашање родитеља и раније су били дефинисани као:

а) радње чињења - злоупотреба родитељског права и

б) радње нечињења - грубо занемаривање родитељских дужности.

У оба случаја ради се о скривљеном понашању родитеља (зла намера или груби нехат), без обзира на последице.

Новина је да родитељ који несавесно врши права или дужности из садржине родитељског права, по Породичном закону може бити делимично лишен родитељског права. Судском одлуком о делимичном лишењу родитељског права родитељ се лишава једног или више права и дужности из садржине родитељског права, осим дужности да издржава дете.

Сврха лишења родитељског права остала је иста, а то је да се родитељ који свесно наноси штету детету, злоупотребљавајући права или грубо занемарујући дужности из садржине родитељског права, потпуно онемогући у даљем вршењу овог права на штету детета. Ипак, институт лишења родитељског права ретко се примењује у пракси.

Покретање поступка за лишење родитељског права

Према важећим прописима право да покрене судски поступак има:

дете,

други родитељ,

орган старатељства и

јавни тужилац.

Поступак у спору за лишење родитељског права покреће се тужбом.

Дете може поднети тужбу у спору за лишење родитељског права пред судом опште месне надлежности или пред судом на чијем подручју оно има пребивалиште, односно боравиште. Право детета да покрене овај поступак је у складу и са међународним документима.

Орган старатељства, међутим, не само да има право да покрене поступак, него је и дужан да то учини, чим сазна да постоје законске претпоставке за лишење родитељског права. До сазнања о случајевима злостављања, орган старатељства најчешће долази тако што га други родитељ, укућани, сродници, комшије, здравствена установа у којој је извршен преглед злостављаног или занемареног детета, школа, или било које друго лице обавести о потреби да интервенише.

Породични закон предвиђа право и дужност свих дечјих, здравствених и образовних установа или установа социјалне заштите, правосудних и других државних органа, удружења и грађана, да обавесте јавног тужиоца или орган старатељства о разлозима за лишење родитељског права. У парницама за потпуно или делимично лишење родитељског права, у којима суд изриче најтежу породичноправну санкцију према родитељу и најрадикалније задире у статус родитеља и његова права, активну процесну легитимацију ради заштите права и интереса детета има и орган старатељства.

У парници коју је покренуо орган старатељства, дете нема процесни положај странке, као и у парници за враћање родитељског права, осим кад се у супарничарској заједници евентуално нађу дете и орган старатељства, иако ће то бити редак случај.

Поступак покреће и јавни тужилац, јер се малолетно лице налази под друштвеном заштитом. Право и дужност да обавесте јавног тужиоца или орган старатељства о разлозима за лишење родитељског права имају све дечје, здравствене и образовне установе или установе социјалне заштите, правосудни и други државни органи, удружења и грађани.

У пракси, међутим, родитељ ретко покреће овај поступак.

Поступак лишења родитељског права

Поред материјалноправних норми, Породичним законом су обухваћене и процесноправне норме у области породичних односа, чиме се остварује кодификација породичног права.

Основни принципи нових решења су засновани на потреби да се обезбеди пружање законите, ефикасне и економичне правне заштите, да се поступак у максималној мери прилагоди особеностима правне ствари у којој се примењује и омогући да дете, као и остали чланови породице, имају пун процесни субјективитет у овим поступцима у којима се одлучује о њиховим правима.

Будући да односи родитеља и деце спадају у најсложеније правне односе и да постоји потреба за специјализацијом судова, поступке у овим споровима води специјализовано веће.

Ту је битно да је, у складу са чланом 266 ПЗ, у спору за вршење, односно лишење родитељског права, суд увек дужан да се руководи најбољим интересом детета. Ако суд процени да у спору за заштиту права детета или у спору за вршење односно лишење родитељског права дете као странка није заступано на одговарајући начин, дужан је да детету постави привременог заступника. Дакле, најбољи интерес детета је један од комплементарних принципа који произлази из Конвенције о правима детета и представља правни стандард који је увек у првом плану када се одлучује о заштити права и интереса детета, а цени се према околностима сваког конкретног случаја.

Такође, кад суд утврди да је у спору за заштиту права детета или у спору за вршење односно лишење родитељског права странка дете које је способно да формира своје мишљење, дужан је:

да се стара да дете благовремено добије сва обавештења која су му потребна;

да дозволи детету да непосредно изрази своје мишљење и да мишљењу детета посвети дужну пажњу у складу са годинама и зрелошћу детета;

да мишљење детета утврди на начин и на месту које је у складу са његовим годинама и зрелошћу, осим ако би то очигледно било у супротности са најбољим интересом детета.

У овом поступку јавност је искључена.

С обзиром на то да само декларисање начела хитности у пракси не обезбеђује неопходну брзину у поступању, што је пракса показала, предложена конкретизација овог процесног начела остварује се прописивањем да је судски поступак хитан. Кратки су рокови за прво рочиште: суд прво рочиште заказује тако да се одржи у року од осам дана од дана када је тужба примљена у суду. Такође, кратак је рок за жалбену одлуку: другостепени суд дужан је да донесе одлуку у року од 15 дана од дана када му је достављена жалба. У поступку за лишење родитељског права важи и истражно начело, што значи да суд може утврђивати чињенице и када оне нису међу странкама спорне, а може и самостално истраживати чињенице које ни једна странка није изнела.

Суд о трошковима поступка одлучује по слободној оцени, водећи рачуна о разлозима правичности. Ревизија је увек дозвољена у поступцима у вези са породичним односима, док пресуда због пропуштања, пресуда на основу одрицања и пресуда на основу признања нису дозвољене у споровима за лишење родитељског права. У спору за лишење родитељског права странке не могу да закључе судско поравнање.

У спору за лишење родитељског права, суд се увек руководи најбољим интересом детета. Али, пре него што донесе одлуку о лишењу родитељског права, дужан је да затражи налаз и стручно мишљење од органа старатељства, али и породичног саветовалишта или друге установе специјализоване за посредовање у породичним односима.

Учешће детета - процесни положај детета и правно изражавање његових права у поступку

Учешће детета је важно у свим фазама заштитног процеса и зато га је неопходно омогућити.

Оно подразумева да се дете претходно, у складу са његовим узрастом и способностима, упозна са могућностима за пружање заштите.

Према Конвенцији о правима детета, дете има право на слободно изражавање мишљења о свим питањима која га се тичу. То значи, да се дететовом мишљењу мора посветити дужна пажња, у складу са његовим узрастом и зрелошћу. Право је детета да буде саслушано у свим судским и административним поступцима у којима се одлучује о његовим правима, било непосредно или преко заступника, односно одговарајућег тела.

Породичним законом је предвиђено да уколико између детета и његовог законског заступника постоје супротни интереси, дете ће да заступа колизијски старатељ. Дете које је навршило десет година и које је способно за расуђивање може само, односно преко неког другог лица или установе, затражити од органа старатељства да му постави колизијског старатеља.

Ако суд процени да у спору за лишење родитељског права дете као странка није заступано на одговарајући начин, дужан је да детету постави привременог заступника. Дете које је навршило десет година и које је способно за расуђивање, може само, односно преко неког другог лица или установе, затражити од суда да му постави привременог заступника, због постојања супротних интереса између њега и његовог законског заступника.

Предвиђена су овлашћења привременог заступника. Ради заштите и остваривања права детета, привремени заступник детета, поред предузимања радњи у поступку, требало би да детету пружи све битне информације и обавештења у погледу предмета правне ствари и да пре предузимања радњи објасни детету њихов смисао, циљ и последице. Наравно, то би заступник морао да учини на начин прилагођен узрасту и развојним способностима детета, сем уколико то није у супротности са интересом детета. Заступник треба да помогне детету да изрази своје погледе и изнесе своје мишљење. Посебно би требало да детету објасни какве би последице могле настати прихватањем његовог мишљења. У сваком случају, најзначајнија улога заступника је да суд упознаје са мишљењем детета.

Уколико суд утврди да је у спору за лишење родитељског права странка дете које је способно да формира своје мишљење, дужан је да:

се стара да дете благовремено добије сва обавештења која су му потребна,

дозволи детету да непосредно изрази своје мишљење и да мишљењу детета посвети дужну пажњу у складу са годинама и његовом зрелошћу,

-мишљење детета утврди на начин и на месту које је у складу са његовим годинама и зрелошћу, осим ако би то очигледно било у супротности са најбољим интересом детета.

Правна дејства потпуног и делимичног лишења родитељског права

Судском одлуком о потпуном лишењу родитељског права родитељ се лишава свих права и дужности из садржине родитељског права, изузев дужности да издржава дете. Овом одлуком може бити одређена једна или више мера заштите детета од насиља у породици.

Родитељ губи право да:

се стара о чувању, подизању, васпитању и образовању детета;

да дете заступа, да му мења лично име, као и сва права према имовини детета

Према ПЗ судска одлука о делимичном лишењу родитељског права може лишити родитеља једног или више права и дужности из садржине родитељског права, осим дужности да издржава дете. Такође, судском одлуком о делимичном лишењу родитељског права може бити одређена једна или више мера заштите детета од насиља у породици.

Родитељ који не врши родитељско право може бити лишен:

1. права на одржавање личних односа са дететом и
2. права да одлучује о питањима која битно утичу на живот детета

Ако је само један родитељ лишен родитељског права, родитељско право припада другом и он га сам врши. Уколико су оба родитеља лишена родитељског права, дете се сматра малолетником без родитељског старања и обавезно се ставља под старатељство. У случају да је родитељског права лишен једини родитељ коме је оно припадало, дете ће се сматрати малолетником без родитељског старања и биће неопходно да се стави под старатељство и да му се обезбеди адекватан смештај.

За меру лишења родитељског права у већем степену су одређени законски основи, односно услови за њено изрицање. Наиме, конкретније су одређени критеријуми на којима би се заснивала пресуда о лишењу родитељског права.

Партиципација детета у остваривању права посебно је обезбеђена, уз прецизирање процесне улоге органа старатељства.

Као општи принцип прихваћен је став да се мора поштовати мишљење детета. Детету које је способно да формира сопствене погледе обезбеђено је право да их изрази, с тим што се они цене у складу са узрастом и зрелошћу детета. Зато се детету пружа могућност да говори у судском поступку лишења родитељског права који га се непосредно тиче. При томе је важно то што је предвиђено да се његови погледи изражавају непосредно или преко заступника.

Судска пракса: Захтев за лишење родитељског права које је поднео тужилац због неизвршења судских одлука о начину одржавања личног односа њега и малолетног детета *Из образложења:*

"У овом случају, захтев за лишење родитељског права поднео је тужилац због неизвршења судских одлука према којима је уређен начин одржавања личног односа њега и малолетног детета. Приликом доношења одлуке о лишењу родитељског права потребно је испитати испуњеност свих услова из наведене законске одредбе и проценити да ли је таква одлука у најбољем интересу детета...

Из до сада утврђеног чињеничног стања, не може се извући закључак да је мајка, овде тужена неподобна за вршење родитељског права због чега је треба лишити тог права. Наиме, утврђено је да дете има добар однос са мајком за коју је јако емотивно везана, да је одличан ђак, да су стамбени услови у којима се дете налази задовољавајући. Све наведено, по оцени Врховног касационог суда, за сада, указује на то да је мајка у могућности да детету пружи обезбеђење најбољих животних и здравствених услова (члан 62. Породичног закона – даље: Закон). Само околност неизвршавања судских одлука и онемогућавања виђања детета са оцем (овде тужиоцем) не може довести до лишења родитељског права и рестриктивне примене члана 81. Закона. У овом, као и у свим поступцима којима се одлучује о правима детета, суд је дужан да се руководи најбољим интересом детета, а не потребама његових родитеља. У процени најбољег интереса детета (узраст, пол, безбедност, жеље и осећања, егзистенцијалне потребе

детета, способност родитеља да препозна развојне потребе детета, очекивани утицај промењених околности на дете и време потребно за прилагођавање на нову средину) било је потребно узети мишљење детета преко стручне установе (Центра за социјални рад), а у случају да је налаз те установе непотпун (као што су то нижестепени судови у својим одлукама констатовали), обавеза суда је да у поступку отклони све нејасноће, што је у конкретном случају изостало.

Поред тога, нижестепеним одлукама је уређен начин одржавања личних односа малолетног детета и мајке што је супротно члану 81. став 4. Закона.

Нижестепеним одлукама је измењена одлука о вршењу родитељског права које је сада поверено оцу, без датих разлога за такву одлуку. Имајући у виду да тужена извршава сва права и обавезе из садржине родитељског права осим што онемогућава виђање детета са родитељем, потребно је утврдити најбољи интерес детета на напред описан начин и у том смислу поново одлучити о основаности захтева за лишење родитељског права и за промену одлуке о вршењу родитељског права у смислу цитираних законских одредби.

Укинута је одлука о издржавању детета јер овај део захтева је везан за основаност захтева за лишење родитељског права и поверавање детета. У поновном поступку првостепени суд треба да има у виду да евентуална обавеза тужене да доприноси издржавању детета не може да тече од подношења тужбе (обзиром да се дете налази код ње на старању и издржавању), већ од доношења одлуке о оваквој обавези тужене." (*Решење Врховног касационог суда Рев. 577/2012 од 20.06.2012. године*)

Пресуда ЕСЉП -Kuzner против Немачке, од 30. јануара 2002. године представка (бр. 46544/99) - Враћање родитељског права

Породичним законом је предвиђено да се родитељу може вратити родитељско право када престану разлози због којих је био потпуно или делимично лишен родитељског права. Према томе, иако се лишење родитељског права изриче на неодређено време, оно није трајног карактера.

Поступак за враћање родитељског права могли су према ранијој изричитој законској одредби покренути родитељ и орган старатељства. Међутим, Породичним законом предвиђа се да тужбу за враћање родитељског права може поднети, поред детета, другог родитеља, јавног тужиоца и органа старатељства, и родитељ који је био лишен родитељског права. Правила поступка за лишење се аналогно примењују и на поступак враћања родитељског права.

Под врло одређеним околностима – ако суд процени да су престали разлози због којих је родитељ био потпуно или делимично лишен родитељског права, те да се ти разлози неће поново појавити – родитељу може бити враћено право које му је одузето.

Партиципација детета у остваривању права посебно је обезбеђена, уз прецизирање процесне улоге органа старатељства.

Као општи принцип прихваћен је став да се мора поштовати мишљење детета. Детету које је способно да формира сопствене погледе обезбеђено је право да их изрази, с тим што се они цене у складу са узрастом и зрелошћу детета. Зато се детету пружа могућност да говори у судском поступку лишења родитељског права који га се непосредно тиче. При томе је важно то што је предвиђено да се његови погледи изражавају непосредно или преко заступника.

Суд констатује да је у предметном случају пресудом од 27. маја 1997. Суд за старатељство у Bersenbrücku одузео подносиоцима представке родитељску одговорност за њихове две кћерке, Corinu и Nicolu, које су рођене 1991. односно 1993. године, те наредио да се деца сместе код хранитеља, уз образложење да подносиоци представке нису имали неопходне интелектуалне капацитете да подижу своју децу.

Суд за старатељство такође је приметио да деца значајно заостају у емоционалном и физичком развоју и да подносиоци представке нису сарађивали са социјалним службама.

Пресудом од 29. јануара 1998. Регионални суд у Osnabrücku, позивајући се на два извештаја стручњака, од којих је први истакао интелектуалне недостатке подносиоца представке, а други недостатак емоционалне подршке, потврдио је наредбу Суда за старатељство да се деца сместе код хранитеља.

У предметном случају Суд сматра да је жалба коју су уложили подносиоци представке у складу са Чланом 6 тесно повезана са њиховом жалбом по основу Члана 8 и да се сходно томе може испитати као дио друге поменуте жалбе.

А.

Да ли је било мешања

Узајамно уживање родитеља и детета у друштву једног другогa представља основни елемент породичног живота (видети, поред других извора, предмет W., B. i R. против Уједињеног Краљевства, пресуде од 8. јула 1987, Серија А бр. 121, односно стр. 27, став 59, стр. 71-72, став 60, и стр. 117, став 64; Olsson против Шведске (бр. 1), пресуда од 24. марта 1988, Серија А бр. 130, стр.29, став 59; Eriksson против Шведске, пресуда од 22. јуна 1989, Серија А бр.156, стр. 24, став 58; Margareta i Roger Andersson против Шведске, пресуда од 25. фебруара 1992, Серија А бр. 226-А, стр. 25, став 72; Keegan protiv Irske, пресуда од 26. маја 1994, Серија А бр. 290, стр. 19, став 50; McMichael, претходно цитирана, стр. 55, став 86; Johansen против Норвешке, пресуда од 7. августа 1996, И К. и Т. против Финске [BB], бр. 25702/94, став 151, ЕСЉП 2001-ВИИ).)

Нема сумње, што Влада и не спори, да мере у предметном случају (стално смештање деце у хранитељске породице и ограничавање контаката подносилаца представке и деце) представљају "мешање" у право подносилаца представке на поштовање њиховог породичног живота.

Б.

Да ли је мешање било оправдано

Мешање у право на поштовање породичног живота подразумева повреду Члана 8 уколико оно није "у складу са законом", или има циљ или циљеве који су легитимни у смислу Члана 8, став 2, и уколико је "неопходно у демократском друштву" у смислу претходно поменутог циља или циљева. Појам неопходности подразумева да мешање одговара неодложној потреби друштва и нарочито, да је сразмеран легитимном циљу за којим се иде (видети, поред осталих извора претходно цитирани предмет Gnahoré, став 50).

Иако је суштински циљ Члана 8 заштита појединца од произвољног поступања јавних власти, уз то могу постојати и позитивне обавезе које подразумевају делотворно "поштовање" породичног живота. Према томе, када је већ установљено постојање породичне везе, Држава у принципу мора да делује смишљено како би омогућила тој вези да се развија, као и да предузима мере које ће омогућити родитељу и детету да се поново уједине. Суд сматра да нема сумње да је циљ предметним мерама био да заштити "здравље и морал" као и "права и слободе" деце.

"Неопходно у демократском друштву"

Суд поново истиче да, како би утврдио да ли су спорне мере "неопходне у демократском друштву", он мора да размотри да ли су, у светлу предмета у целини, разлози којима су мере

оправдаване биле релевантне и доволне у сврхе става 2 Члана 8 (видети, поред других извора, предмет Olsson (бр. 1), претходно цитиран.

Суд даље истиче да наредба за старатељство у принципу треба да се посматра као привремена мера која треба да се прекине чим то околности дозволе, као и да све мере којима се остварује привремено старатељство треба да буду у складу са коначним циљем да се природни родитељи поново уједине са дететом предмет Olsson (бр. 1), претходно цитиран, стр. 36-37, став 81). Позитивна дужност да се предузимају мере којима се олакшава поновно јединство породице чим то буде изводљиво пада на терет надлежних органа при чему се те обавезе временом појачавају од почетка периода старања. При томе се увек мора водити рачуна о равнотежи између тих обавеза и дужности да се узму у обзир најбољи интереси детета (К. и Т. против Финске)"

ИЗ НАВЕДЕНИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

Закључује да је дошло до повреде Члана 8 Конвенције;

Закључује (а) да тужена Држава треба да плати подносиоцима представке заједно, у року од три месеца од дана када ова пресуда постане правноснажна у складу са Чланом 44, став 2, Конвенције, следеће износе:

(I) 15.000 ЕУР (петнаест хиљада еура) на име нематеријалне штете; (II) 8.000 ЕУР (осам хиљада еура), умањено за 350,63 ЕУР (три стотине и педесет еура шездесет и три цента), на име трошкова и издатака;

(б) да се од истека горе поменутог периода од три месеца до исплате на наведене износе зарачунава проста камата по годишњој стопи од 7,57%;"

Кључне речи: Лишење родитељског права јесте правно средство којим несавесни родитељи бивају лишени неког, или свих права и обавеза које имају према детету, Учешће детета - процесни положај детета и правно изражавање његових права у поступку, Пресуда ЕСЉП -Kuzner против Немачке, од 30. јануара 2002. године представка (бр. 46544/99)

Литература :

1. Слободан Панов (аутор)"Породично право"Издавач: Правни факултет Универзитета у Београду
2. Решење Врховног касационог суда Рев. 577/2012 од 20.06.2012. године
3. Билтени Људска права у Европи АИРЕ Центар Лондон -Београд
4. Европска конвенција о људским правима са Протоколима
5. www.echr.coe.int/ECHR/ENHeader/Case-law/Hudoc/Hudoc+database/
6. http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2016/03/Vodic_za_procenu_najboljeg_interesa_deteta.pdf

Bilten Apelacionog suda Novi Sad br 8/2018

<http://www.ns.ap.sud.rs/index.php/src/publikacije/bilten-sudske-prakse>